

This is an interview with Maria Vovos on Monday the 26th November 2012 at the Ridleyton Greek Home. The interviewer is Helen Haltis and the interview is being conducted as part of the Greek Migrant Experience - Oral Histories Project, an OEEGA Initiative. It is funded by the Australian Government's "Your Community Heritage Program - Sharing Community Heritage Stories".

Also present is Maria's son Michael.

As indicated in the Oral History Handbook:

Punctuation: Square bracket [] indicate material in the transcript that does not occur on the original tape recording. Sentences that were left unfinished in the normal manner of conversation are shown ending in three dashes, - - -

The interview will be conducted in Greek.

Μαρία μπορείς να μου πεις το ονομά σου παρακαλώ;

Μαρία Βόβου.

Το πατρικό σου όνομα τί ήτανε;

Μαρία Μέτρου

Και πού γεννήθηκες Μαρία;

Σύρος, Ερμούπολη

Και πότε;

Στο 1917. 20 Ιούνιου, το '17.

Ευχαριστώ, και πόσα παιδιά είχε η μητέρα σου;

Η μητέρα μου - μόνο εγώ είμαι από τον πρώτο πατέρα.

Τί έγινε ο μπαμπάς σου;

Ο μπαμπάς μου πέθανε στον πόλεμο. Τον φέρανε οι γονείς του και τον παντρέψανε με την μαμά μου και έφυγε σε ένα μήνα, έφυγε πίσω. Στον πόλεμο ήταν κρύο, δεν είχε φέρει την μαντύα του, το παλτό του, και κρύωσε και πήρε πνευμονία και πέθανε.

Στο στρατό που ήτανε είχε κάποια θέση ο μπαμπάς σου;

Ναι ο μπαμπάς μου ήταν υπολοχαγός και ήταν ακόλουθος του Βασιλέα του Κωνσταντίνου του γέρου.

Δηλαδή όταν πέθανε ο μπαμπάς σου η μαμά σου ήταν έγκυος με σένα;

Έμεινε έγκυος και του έγραψε η μάνα του, γιατί η μαμά μου δεν ήξερε γράμματα, ότι η γυναίκα σου, ήρθε η μαμή και της είπε, είναι, πέρασε τα 40 [ημέρες έγκυος] και

εκείνος ήταν κρυωμένος άρρωστος και πήρε την Παναγίτσα την Τριχερούσα --- αυτή πρέπει να βγάλει [που δείχνει η] φωτογραφία, την Παναγία την Τριχερούσα, και είπε ότι το παιδί το θέλει Μαρία.

Ο μπαμπάς σου;

[Ναι], για [ή] Παναγιώτη.

Όταν με βάπτιζε η νουνά μου της είπε [ο παπάς] "Δώσε το όνομα του παιδιού", και αυτή νόμιζε λέει ότι της είπε "Πώς λένε την μαμά σου", και λέγει, Μαρία." Όχι παπούλη το παιδί Μαρία! Το παιδί Δαμασκινή! Νόμιζα πως με ρώτησες πώς τη λένε την μαμά μου". Και οι παπούδες και γιαγιάδες δώσαν πίσω το λάδι, το σαπούνι, και η γιαγιά [του πατέρα μου η μητέρα] μας έδιωξε.

Γιατί, δεν θέλανε το όνομα;

Ήθελε το όνομα Δαμασκινή, αλλά αυτοί δεν καταλάβανε που μου τόβαλε, έβγαλε Μαρία Δαμασκινή. Έβγαλε και τα δύο ονόματα γιατί είχε πει το όνομα το πρώτο, το "Μαρία" και δεν μπορούσε να το βγάλει (αφαιρέσει) πια, και έβαλε και το Δαμασκινή. Εκείνη [η πεθερά], όταν πήγαμε στο σπίτι της, μας έγδυσε, και εμένα και την μαμά μου, και μας έδιωξε. Την μαμά μου με το μεσοφόρι και μένα με το ζιμπονάκι. Δεν αφήσαν την νουνά μου να μου βάλει τα βαπτιστικά μου, ούτε τον Τίμιο Σταυρό στο λαιμό μου. Μας βάλανε της γιαγιάς της πλούσιας [του πατέρα μου η μάνα] τα ρούχα και όταν πήγαμε στο σπίτι της μας έγδυσε και μας έδιωξε. Η γιαγιά μου η φτωχιά, η Καλιώ, της λέει "Δεν έχεις μια παλιό-σαλπίτσα να μην κρυώσει το παιδί"; Και λέει" (η άλλη γιαγιά) δεν τους δίνω εγώ τίποτα, δεν θέλω να τους βλέπω". Δεν την ένοιαζε (και) να πέθαινα.

Ποια ήταν αυτή;

Η γιαγιά μου η πλούσια. Του πατέρα μου η μάνα. Και μας έδιωξε και εφύγαμε. Μετά που πήγαμε στο σπίτι, ο παππούς [της μητέρας ο πατέρας] πήρε μένα, το μωρό, μ'έδωσε στην γιαγιά την Καλιώ [της μαμάς μου η μητέρα], και την μανούλα μου την έδιωξε. Της είπε να πάει να φύγει. Νόμιζε πως ήταν ορμηγεμένη με την νουνά να με βγάλουνε Μαρία. Και λέει "Πατερούλη μου που θα πάω"; Η μαμά μου ήτανε --- η κόρη που αγαπούσε ήταν η μάνα μου. Την λέγανε της μάνας του το όνομα. Και λέγει "Θα πας όπου θέλεις" λέει, "γίνε ό,τι θέλεις, γίνε πρόστυχη, γίνε ό,τι θέλεις" της λέει. "Εγώ δεν σε θέλω εδώ". Και εβγήκε η γιαγιά η Καλιώ και της έδωσε μια φούστα και μιά μπλούζα και της έβαλε και λεφτά στα χέρια της, στην χούφτα της, και της είπε

"Άντε περπάτα γρήγορα να φτάσεις το καράβι που πάει στον Πειραιά". Όταν πήγε στον Πειραιά πήγε στην αδελφή της (αδερφή της Καλιώς), την Μαριγούλα, και είχε και βίζιτα [επίσκεψη] εκείπέρα. Ήταν συνεννοημένη η θεία μου. Ήταν μια κυρία, ένας κύριος και ένα μωρό. Και της λέει "Καλώς ήλθες, σου βρήκα και δουλειά", της λέει. "Αυτή την κυρία, να πας στο σπίτι της, για παραμάννα. Να βυζαίνεις το παιδάκι της". Και επήγε, εβύζαινε. Η μαμά μου, εν τω μεταξύ, αφού βρήκε δουλειά ήθελε να με βλέπει και εμένα και με έφερε σε μια εξαδέλφισά της. Την λέγανε Νίτσα την εξαδέλφισά της, και η μαμά μου δεν ήξερε πουθενά να πάει, αν και δεν την αφήνανε, για να μη βυζάζει εμένα και χάσει το παιδί τους το γάλα. Την παίρναν ο κύριος και η κυρία και ερχόντουσαν να την βρουνε [να με δουν]. Μια μέρα πάει εκεί --- λέει, "Πού είναι το παιδί;" Λέει, "το έχουν πάρει τα παιδιά βόλτα". Τα παιδιά βόλτα; Λέει ο κύριος "όχι θα περιμένουμε νάρθει να το δει". Μην στενοχωρηθεί για [και της κοπεί] το γάλα της. Περιμένανε, περιμένανε, δεν ήλθε. Ήλθαν τα παιδιά που ήταν βόλτα. "Πού είναι το παιδί" "Δεν ξέρουμε εμείς για το παιδί". "Ε! Τί το θέλει το παιδί! Το έριξα στο ορφανοτροφείο", [λεει η Νίτσα].

Για σένα μιλούσε;

Για μένα. Και σύμπτωση να δουλεύει η θεία μου η Μαριγούλα, να δουλεύει μέσα στο ορφανοτροφείο, καθαρίστρια, και άμα το ρίξαν η θεία μου το έπιασε κείνη και άμα με είδε - είχα αυτή την ελίτσα - και λέει "μυστήριο πράγμα. Το κοριτσάκι μοιάζει της ανιψιάς μου, της Μαρίας". Στο μεταξύ πήγε η μάνα μου με το αφεντικό της και την κυρία της [στη θεία Μαριγούλα]. "Μαριγούλα μου, μου ρίξαν το παιδί". "Μην στενοχωριέσαι, το παιδί το έχω εγώ". Το είδε. "Ναι το δικό μου είναι". Το πήρε, και το αφεντικό έστειλε κάποιο κύριο και με πήρε [πήγε] μένα στη Σύρα, στην γιαγιά [Καλιώ]. Με μεγάλωσε η γιαγιά μου.

Και εσύ πήγες στην Σύρο με την γιαγιά, και η μαμά σου έμεινε στον Πειραιά;

Στον Πειραιά, ναι. Όταν εμεγάλωσα ---

Πήγες στο σχολείο στην Σύρο;

Επήγα στο σχολείο αλλά ήμουν αριστερή. Δεν έγραφα με το δεξί και οι δασκάλοι δεν μάθαιναν τότε τα παιδιά με το αριστερό γιατί ήταν λέει οι Τούρκοι. Λες ήμουν Τουρκίας γεννημένη, και με έδερνε η δασκάλα πολύ με την 'ρούλα', και όχι έτσι, έτσι [κάθετα με τα δάχτυλα]. Τα κοκαλάκια εδώ έχουν σμίξει αλλού. Τώρα εδώ πέρα με είχε δει ένας σπεσιαλίστας, γιατί πονάω, τα χέρια μου από μικρό, τα χεράκια μου.

Τώρα έχω τα αρθριτικά. Και μου λέει ο γιατρός, "θα σε πάρω στο γιατρό να δούμε γιατί πονάς" - μου λέει [ο γιατρός] "όλα τα μικρά κοκαλάκια έχουν θρέψει αλλού, έπεσες από κανένα γκρεμό"; Όχι του λέω, με έδερνε η δασκάλα". Λέει "τόσο κακιά ήταν"; "Ναι", λέω, "γιατρέ, δεν μπορούσα να γράψω με το δεξί". Μία μέρα έφυγα και εγώ από το σχολείο και πήγα με μια αδελφή της γιαγιάς μου, τσατσαμπίλιω την λέγαμε, της γιαγιάς [τις] αδελφές τις λέγαμε τσάτσες. Η τσατσαμπίλιω, με πήρε στο εργοστάσιο και δούλευα.

Τί εργοστάσιο ήταν αυτό;

Φαντο-υκλωστήριο [Υφαντοκλωστήριο].

Είχατε πολλά εργοστάσια στην Σύρο;

Πάρα πολλά στην Σύρο. Τώρα τα έχουνε χαλάσει με τον πόλεμο το δεύτερο. Τα έχουν κάνει καράβια. Και μάζευα βαμβάκια από χάμου και εσκούπιζα. Όταν μεγάλωσα έπιασα και πάγκο. Άμα ήμουν 12 χρονών επήγα με την γιαγιά μου στον Πειραιά. Η θεία μου είχε γεννήσει. Έκανε επταμηνήτικο παιδάκι και η γιαγιά το πρόσεχε, και εγώ με εκείνη [τη θεία μου] δουλεύαμε στα θερμά λουτρά του Σκονάκη. Και όπως εδουλεύαμε είχαμε δύο τσέπες, κάναμε έτσι, και εβγάζαμε τα λεφτά, όλο δυο - δυο δραχμές. Τα έπαιρνε η θεία μου, εγώ δεν έβλεπα φράγγο.

Πληρωνόσουν από το αφεντικό;

No! No! Ναι, από τον κόσμο, εκείνοι που κάνανε μπάνια.

Εσύ, τί ήταν η δουλεία σου με αυτούς;

Η δουλειά μου ήτανε να πλύνω το μπάνιο που έφευγε ο άλλος και να το ξεπλύνω να μπει ο άλλος. Και εάν ήταν κανένα γεροντάκι του έβγαζα το σακάκι τα παπούτσια του, το πουκάμισό του, τον αφήνα να βγάλει το παντελόνι του, και τις γριούλες τις γδύναμε, εγώ, και ένα αγοράκι είχαμε για τους άνδρες. Είχαμε και τον Ολυμπιακό! Έρχόνταν ο Ολυμπιακός και έκανε μπάνιο.

Η ομάδα, οι παίκτες;

Η ομάδα. Όλο νέα παιδιά. Τότε εγώ ήμουνα 16 χρονών και μου λέει το αφεντικό, ήταν Συριανός και αυτός, και μου λέει, "Μαρία μου γιατί τα γεροντάκια να τους βγάνετε τα ρούχα, να τους βοηθήσετε, και τα νέα παιδιά, (εδώ είναι) το θερμόμετρο, αυτή είναι η θερμοκρασία, εδώ είναι το ζεστό, εδώ είναι το κρύο, καλό μπάνιο και φεύγεις. Σε έκαψε κανένας";

Όχι αφεντικό, προσέχω να μην με κάψουνε!

"Είπα και εγώ. Συριανή και να την γελάσουνε;

Πόσο καιρό κάθισες εκεί;

Δούλευα χρόνια πολλά. Δούλευα από 12 χρονών μέχρι 18 χρονών. Όταν αρραβωνιάστηκα με το Σταμάτη, ήμουν 15 χρονών, αυτή είναι η φωτογραφία του, εκεί, επήγα στη Σύρα πια.

Πριν πας στην Σύρο, όταν ήσουν στο Πειραιά, την μητέρα σου την είδες;

Η μητέρα μου ήταν στη Σύρα.

Είχε γυρίσει στην Σύρο η μητέρα σου;

Oh yes

Πότε γύρισε; Γιατί είπες ότι πήγατε στον Πειραιά.

Ο παππούς μου αρρώστησε. Ο θεός μου το έχει σκάσει, που γεννήθηκα εγώ. Πήρε τα χαρτιά του πατέρα μου και λιποτάχτησε. Ήλθε στην Αυστραλία, εκείνη την ημέρα. Γιαυτό έστειλε αυτή, η γιαγιά μου, την φωτογραφία μου, να δει πόσα χρόνια λείπει στην Αυστραλία, να γυρίσει πίσω.

Ο θεός σου, του μπαμπά σου αδελφός;

Της μαμάς μου αδελφός. Και είχε το Σταμάτη νοικάρη, τον άνδρα μου, και, τα έφτιαξε η θεία μου με κείνον, να με φέρουν στην Αυστραλία, κρυφά απ τον θείο μου, στο Θέβεναρντ. και όταν ήταν να έλθω, από 16 χρονών, 16 μισό, ήρθα 19, ο θεός μου, είχανε [είχε] ένα καϊκάκι και δουλεύανε οι δυο τους, ο άνδρας μου με τον μπάρμπα μου, αλλά ο μπάρμπα μου ήταν άρρωστος, πότε πήγαινε, πότε δεν πήγαινε. Του λέει [ο Σταμάτης], "άκου εδώ, θα πουλήσουμε το καϊκι, θα πάρεις ένα βαρκάκι και εσύ να κάνεις --- ένα βαρκάκι, και εγώ να κάνω τα ναύλα της Μαρίας και να πάρουμε ένα *dingy* να πάμε με τους Αγγελάκηδες, να ψαρεύω, να φέρω την Μαρία με τα λεφτά". Ε! Έτσι έγινε.

Έλα τώρα να πάμε πίσω στην Σύρο. Η μητέρα σου γύρισε πάλι στην Σύρο αλλά εσύ;

Δεν γύρισε στην Σύρο. Ο παππούς αρρώστησε και ο θεός μου ήταν εδώ, και πήγε και έπιασε τον μητριό μου - την αγαπούσε [τη μαμά μου] ελεύθερος, μάλιστα όταν παντρεύτηκε η μαμά μου επήρε αυτός τα βιολιά και τα παιχνίδια, απ έξω από το σπίτι της, και της είπε, εάν δεν την πήρε ελεύθερη θα την πάρει χήρα.

Δηλαδή όταν παντρεύτηκε η μαμά σου με το μπαμπά σου έτσι είπε αυτός;

Ναι θα την πάρει χήρα. Και χήρευε.

Και αυτό έγινε.

Και αυτό έγινε. Και τον πήρε και τον πήγε στο Πειραιά και την παντρεύτηκε την μαμά μου. Η μαμά μου ήταν ακόμα παραμάννα για το μωρό και εκείνος εδούλευε καροτσέρης. Το αφεντικό τον είχε βέλει μπόση για τα καμίνια αυτός είχε τα --- ήταν --- δεν θυμάμαι το όνομά του.

Δεν πειράζει.

Άμα το θυμηθώ θα σου το πω. Και είχε μια εξαδέλφισά της, ήτανε μεγάλη αυτή, που ήμουν μωρό, και ήθελα κεράσια. Περάσαμε από τις κερασιές και έπιασε δυο να μου δώσει και την χτυπήσανε με το αλάτι, το καημένο, και λέει συγγνώμη, λέει, είμαι --- το παιδί είναι της παραμάννας του Μαλικούτη. Μαλικούτης λεγόταν το αφεντικό, του Μαλικούτη παραμάννα, και ήθελε δυο και τούπιασα. Και έπιασε αυτός, έκοψε, και είχε ένα καλαθάκι, μου το γέμισε και λέει, πάρτο να το φάει.

Και ο μπαμπάς μου --- η μαμά μου --- ο παππούς έφερε τον μητριό μου και τον πάντρεψε με την μητέρα μου και το αφεντικό τον έβαλε μπόση. Είχε τα καμίνια και έκανε τούβλα και κεραμίδια. Δούλευε χρόνια μέσα εκεί, και μένανε στην Αθήνα, στον Πειραιά, Κοκκινιά μάλλον, στην παλιά Κοκκινιά.

Και εσύ εδούλευες στα λουτρά όπως είπες, μέχρι που έγινες 16 χρονών.

Ναι εγώ μέχρι 18 χρονών. Έπειτα πήγα στην Σύρα. Έλεγα πως γρήγορα θα μου φέρει τα χαρτιά. Πήγα 19 χρονών.

Συνεχίζουμε με την Μαρία μετά από ένα μικρό διάλειμμα.

Και στα 16 και μισό σου έστειλε χρήματα ο άνδρας σου;

Ναι μου έστειλε τα ναύλα. Τα έστειλε όταν ήμουν 19 χρονών.

Από 16 σε αρραβώνιασε όμως;

16 και μισό χρονών.

Σου έστειλε χρήματα όταν έγινες 16 και μισό;

Μου έκανε τα ναύλα και ήλθα στην Αυστραλία.

Από τα 16 και μισό μέχρι τα 19 που ήσουνα στην Ελλάδα, πού έμενες;

Στην Σύρα με την γιαγιά μου

Με την γιαγιά. Δούλευες εκεί πέρα;

Α! βέβαια.

Τί δουλειές έκανες;

Το κλωστήριο.

Πάλι πηγες εκεί πέρα; Τί άλλα εργοστάσια ήταν στην Σύρο;

Κλωστήρια είχε, είχε καλτσάδικα, είχε αργαλιά - ξέρεις υφάσματα κάνανε, βαφείο, είχε τα δέρματα, γινόntonουσανε, οι άντρες δουλεύανε σε αυτές τις δουλειές, νήματα ---

Φαίνεται ότι είχε δηλαδή ---

Οι Φραγγοσυριανοί είχαν τα περιβόλια τους αλλά αυτοί δεν βάζανε τις γυναίκες να δουλεύουνε. Οι γυναίκες ήταν μόνο για σπίτι. Και η Ρωμιοί, δεν βάζαν τις γυναίκες τους να δουλέψουνε.

Μόνο οι άνδρες έξω.

Μόνο οι άνδρες δουλεύανε.

Φαίνεται ό,τι δηλαδή υπήρχαν πολλές δουλειές στην Σύρο.

Πολλές δουλειές.

Και πώς είχε τόση φτώχεια;

Το έχει και η ιστορία. Προχθές το έδειχνε στο τιβί που έγινε το οχτάωρο, στο 1918 - '19 που έγινε το οχτάωρο. Απ' την Σύρα άρχισε το οχτάωρο.

Μπράβο! Μπράβο! Αυτά τα πράγματα που ---

Δεν είχε πουθενά αλλού εργοστάσια η Ελλάδα.

Όχι, όχι. Αυτά τα πράγματα που εφτιάνανε πού τα στέλνανε, πού τα πουλούσανε;

Υφάσματα ---

Ναι, και πού; Στο εξωτερικό;

Ως και στην Αμερική πηγαίνανε ακόμη. Κάμανε λινά, κάμανε σεντόνια, λινό σεντόνι, σεντόνια, εκάμανε αυτά τα ωραία τα παντελόνια που είναι για την δουλειά. Όλα τα κάμανε.

Δηλαδή το νησί είχε δουλειές για τους άνδρες.

Πολλές δουλειές.

Και έτσι δεν μπορούμε να πούμε ότι ήταν φτωχό νησί.

Νο! Νο! Το πιο πλούσιο νησί ήταν η Σύρο. Ήταν και υποπλοίαρχοι με τα καράβια τους, είχε και αυτούς για να πάνε ο κόσμος να δουλεύει, είχε τα εργοστάσια, εμείς οι Ρωμιοί είμαστε από κάθε καρδιάς καρύδι. Είμαστε από τα νησιά, από τον Περαία, απ' την Αθήνα, από την Ρόδο, από τα Δωδεκάνησα, από τις Κυκλάδες, από παντού είμαστε. Απ' την Πελοπόννησο, απ' την Μακεδονία, από παντού έχει εκεί. Κάθε καρδιάς καρύδι. Μία φορά μου λέει --- όταν πήγα τώρα στην Σύρο, μου λέει μία, "εγώ λέω τις κόρες μου να μη λένε πως είναι Συριανές", γιατί αυτές ήταν Μυκονιώτισες. Εγώ δεν το ήξερα πως ήταν Μυκονιώτισσα και της λέω "Τί, Μυκονιώτισες, που κάναν μπουρδέλο την πατρίδα τους και ησυχάσανε." Και μου λέει η αδελφή μου, "μωρή Μαρία, της την έκατσε μια χαρά". Καλά της είπα. Στην Αθήνα όλοι λέγανε "πάμε στη Μύκονο, στο μπουρδέλο". Όλοι το λέγανε έτσι.

Συνεχίζουμε με την Κυρία Μαρία μετά από ένα μικρό διάλειμμα.

Τώρα λέγαμε ότι η Σύρο φαίνεται να ήταν πλούσιο νησί, ο κόσμος περνούσε καλά με τα εργοστάσια, τα μόνο εργοστάσια, όπως είπατε, στην Ελλάδα, και δεν είχε ---

Είχε φτωχούς, αφού αναγαστήκανε --- οι πλούσιοι οι καπετάνιοι και οι μηχανικοί --- λείπανε οι άνδρες τους, και πηγαίνανε και δουλεύανε στο κλωστήριο για να πάρουν τα λεφτά, άμα κάνουν *retire* οι άνδρες τους να πάνε *holiday* στην Ευρώπη.

Τόσο πολύ!

Βέβαια.

Και δεν υπήρχε λόγος δηλαδή να φύγουνε από το νησί να έρθουν Αυστραλία;

Νο. Όταν ήλθα εγώ, όταν ήλθα στην Αυστραλία, άμα ήλθα στο Adelaide, είχε έλθει ο *governor* της Θεσσαλονίκης και λέω του εγώ, "γιατί δεν φεύγουν και από την Σύρο"; Λέει μου, συγγνώμη, μου λέει, να το πεις --- ο government [Consul General] της Ελλάδος, θα είναι Συριανός και Φραγγοσυριανός, από την Σύρο. Και στο Σύννεϋ πάλι ο Government, Πρόξενος, Συριανός. Και μου λέει να το πεις αυτώνώνε. Εμείς του τόπαμε και είπε η Σύρο δεν έχει ανάγκη. Αλλά είχε ανάγκη γιατί είχανε χαλάσει όλα τα εργοστάσια. Δεν είχε εργοστάσια πια.

Μετά τον πόλεμο;

Ναι, τα είχανε ριμάξει με τον Ιταλικό πόλεμο, τους Γερμανούς. Και εμάς το σπίτι της γιαγιάς, είχε ένα πλουσιόσπιτο, ήταν ψηλό και μέσα στην μέση στην Σύρα και έβλεπε όλη τη Σύρος από εκεί, και μένανε Γερμανοί, και αντίς οι Εγγλέζοι να ρίξουν την βόμβα στους Γερμανούς, τους έφυγε και έπεσε μέσα στο σπίτι μας. Ευτυχώς και δεν είχε τίποτα. Μόνο είχε το μπαούλο μου, την προίκα μου, που περίμενε η μάνα μου να ξαναγυρίσω στην Έλλαδα, και της αδελφής μου, εκαήκανε, αλλά οι Εγγλέζοι και Αμερικάνοι τους τα αποζημιώσανε. Oh yes! Και το στίτι.

Όταν ετοιμάστηκες να έλθεις στην Αυστραλία σαν νύφη τί έφερες μαζί σου;

Τίποτα.

Γιατί;

Μία βαλίτσα.

Γιατί;

Δεν ήθελε ο άντρας μου. Σου είπα ερχόντουσαν οι Καστελοριζιές, οι Ροδίτισες, από άλλα μέρη, και φορόγανε παλιά ρούχα, τα ρούχα τα χωριάτικα, και ο άντρας μου να μην με προσβάλει, να μου πει το γιατί, γιατί του λέγανε οι φωτογραφίες που βγάζω δεν είμαι εγώ, μόνο τα μούτρα μου τούτα είναι, το χέρι μου τα πόδια μου η γάμπα μου είναι ξενική. Ξένη ήμουνα.

Γιατί, πώς έτσι;

Έτσι τους έλεγε [του λέγανε]. Δεν το σκεβότανε ο άνδρας μου να πει, καλά, αφού μένει στον Περαιά, τί πάει και βάζει τα μούτρα της εκεί και δεν βάζει ρούχα. Και αυτός για να μη με ντροπιάσει μου είπε, "δεν επιτρέπεται" να φέρω ρούχα, "να τα αφήσεις εκεί και άμα γυρίσουμε, σε πέντε χρόνια θα γυρίσουμε πίσω στην Σύρα, και θα τα κάνεις use".

Δηλαδή ήλθες για πέντε χρόνια και να γυρίσετε και οι δυο μαζί.

Για πέντε, και είναι 86 χρόνια και ακόμη εδώ (αναφέρεται στην ηλικία της και όχι στα χρόνια παραμονής της στην Αυστραλία).

Έτσι είμαστε. Πας στον Πειραιά και φεύγεις από τον Πειραιά. Θυμάσαι ποιο καράβι επήρες να φύγεις από τον Πειραιά;

Απ' τον Περαιά πήρα το 'Ευγενεία', Συριανό.

Και πού πήγε;

Ήταν και --- μηχανικός, ένας φίλος --- μια φιλενάδα της μαμάς μου, Μαρία, τον άνδρα της τον λέγανε Αντώνη, και ήθελε και αυτός να δει τους συμπεθέρους. Του είπε η μαμά μου να δει σε τί μέρη θα πέσω. Και, η πεθερά μου μου είπε την αλήθεια η γυναίκα.

Πού ήταν η πεθερά σου;

Στην Αλεξάνδρια. Το καράβι έπιασε Αλεξάνδρια.

Ήταν από την Αίγυπτο, δηλαδή, ο άνδρας σου;

Ναι, μεγάλωσε στην Αίγυπτο. Δύο χρονών τον πήραν, και την αδελφή του πέντε. Και ήλθαν οι συγγενείς του, ήλθε η πεθερά μου, η κόρη της η Ελευθερία, ο γαμπρός της ο Βασίλης, τα κορίτσια, ήλθε η Φωφώ και η Δέσποινα, και ο Κυριάκος ήταν μικρό. Ξέρεις τον Κυριάκο, τον ξαδελφό σου [λέει στον γιο της], ήταν μικρό. Και πήγε ο μπατζανάκης μου να φτιάξει χαρτιά να με βγάλουνε, γιατί καμιά φορά, στο Πορτ Σάιτ --- έγω ήμουν άτυχη --- καθόσουν και δύο και τρεις και πέντε ημέρες στο Πορτ Σάιτ, και αυτός πήγε να βγάλει χαρτιά, άδεια, να με βγάλουνε και να με πάρουν με το τραίνο στο Πορτ Σάιτ.

Εσύ όμως έμεινες στην Αλεξάνδρια λίγο καιρό;

Νο, του είπανε δεν μπορείς, γιατί μόλις θα βγει από το καράβι, θα πάρει το καράβι να πάει στην Αυστραλία. Κ'έτσι δεν βγήκα.

Πόσο καιρό κάθισες στην Αλεξάνδρια;

Τίποτα, μια μέρα.

Είδες τα πεθεριακά και την οικογένεια.

Είδα την πεθερά μου, τον πεθερό, δεν είχα πεθερό.

Πώς σε είδανε αυτοί;

Εκείνοι σε είπα, όταν με είδανε, τους άρεσα πάρα πολύ, μου λέει --- μου φτιάξαν τα χαρτιά μου και με την Φωφώ, την ανιψιά μου - είναι εδώ, στο γεροντοκομείο και αυτή, με πήρε στο --- και φτιάξαν τα χαρτιά μου --- ήταν ένας όμορφος αράπης, μα τέτοια ομορφιά δεν την ξεχνάω, ωραίο παιδί, και της λέω, "Φωφώ οι Αραπάδες, αυτοί οι αξιωματικοί, ξέρουνε Ελληνικά"; "Μπα", μου λέει, "μόνο αυτοί οι μπουάπηδοι εκεί, αυτοί που δουλεύουν στο δρόμο, ξέρουνε". Αυτός ούτε γέλασε ούτε τίποτα. Μου έφτιαξε το μπούκο μου, μου το δίνει, το τραβάει, μου λέει, "σου αρέσω; Θα κάτσεις, λέει, άμα σου πω να κάτσεις"; Παίρνω εγώ δρόμο, παίρνει η Φωφώ --- η Φωφώ πήρε

δρόμο --- "Οχ θεία, συγγνώμη", λέει μου --- "που είπα έτσι". 'Αμα είμασταν μόνοι, η Φωφώ ήταν δύο χρόνια πιο μικρή από μένα, και μούλεγε, για δυο χρόνια να σε λέω εγώ θεία λέει, μέλεγε Μαρία. Και εδώ τώρα που μιλάμε πότε με λέει θεία πότε με λέει Μαρία.

Και τί σου είπε η πεθερά σου;

Η πεθερά μου μου είπε, "κορίτσι μου να μην τον πάρεις αυτόν. Να πας πίσω. Δεν είναι αυτός για σένα. Να πας πίσω στη μητέρα σου". Της λέω, της λέει ο πατριώτης μας, "η Μαρία, όταν έφευγε η Μαρία", της λέει, "απ' τη Σύρα --- είχε καπετάνιοι και μηχανικοί, οχτώ νομάτοι, γύρω, γύρω της, καθόνται γύρα χάμου, γιατί ήταν φτωχιά, αλλά το φλώρι της, απ' τον πολύ ασβέστη ήταν σαν τσιμέντο". Και κάτσαν όλοι, είχε κουρελούδες αποπάνου, και κάτσαν και μούλεγαν "να προσέχω γιατί στην Αυστραλία πούρχομαι, στο Άντεν, στις Ινδίες, εκεί κλέβουν τις γυναίκες και τις πουλάνε. Να μην τυχόν και βγω έξω". Και πραγματικώς, γιατί ήμουνα λίγο - δεν φοβόμουνα, και με φοβίσανε. Όταν ήρθα στην Αυστραλία, όταν ήρθαμε στο Πέρθ ---

Φρήμαντωλ;

Στο Φρήμαντωλ, ήλθε ένας παπάς, εγώ ξέρω τον παπά με τα γένια, με τον κηλεπέ του, ήρθε ένας παπάς και λέει, "μήπως έχει κανένα Χιώτη, καμμία Χιώτισα καμμιά Συριανή, κάνα Συριανό;" Του λέω "εγώ είμαι Συριανή".

Μου λέει, "η αδερφή μου λέει είναι η τάδε".

Απ' τα Πευκάκια; "Την ξέρω, λέω".

Εγώ είμαι παπάς.

Λέω, παπάς; Αμ πούναι τα γένια σου;

Λέει μου, ήταν ο πρόξενος της Ελλάδας εκεί, είχαμε και έναν παπά μαζίμας που είχε να δει τα --- να παντρέψει την κόρη του --- είχε παντρέψει την κόρη του την πρώτη φορά και τη δεύτερη φορά ήρθε να βαφτίσει τα εγγόνια του.

Από πού ερχότανε αυτός;

Από την Αθήνα, και μου λέει "θα σε πάρουμε έξω να φάμε". Λέω --- Τον παπά τον λέγανε Παπαμανέση, Χιώτης. Λέει, "θα σας έπαιρνα στο σπίτι μου αλλά η παπαδιά είναι στο νοσοκομείο - μου γέννησε τον γιο". Είχε δυο κόρες και έκαμε έναν γιο. Λέει, "θα σε πάω σ' ένα Ελληνικό ξενοδοχείο να φάμε". Και πήγαμε και φάγαμε στο

ξενοδοχείο το Ελληνικό, και πήγαμε στα μαγαζιά. Είχε και μία Μακεδόνα, είχαν με τα Μακεδόνικα, και τα κορίτσια της, το μικρό είναι, ήταν 12 χρονών και το μεγάλο ήταν 17 χρονών. Και τους λέω, "μ' αυτά τα βλάχικα την έφερες να πάει να παντρευτεί; Τί θα πει ο γαμπρός"; Λέει μου, "τί να κάνω";

Αυτή ερχότανε για το Πέρθ. Και την έβαλα, είχε κάτι μαλλιά μέχρι εκεί κάτω, και πήγαμε στον κουρέα, μέσα στο καράβι, και έκοψε τα μαλλιά της, πήραμε φόρεμα, την εντύσαμε. Όταν επήγαμε στο Πέρθ ήρθε ο μπαμπάς της, του τα είπε, έρχεται με μια ανθοδέσμη τόση και μου την έβαλε μες την αγκαλιά μου και μου λέει, "επιτρέπεται να σε φιλήσω, σαν παιδί μου"; Του λέω "φίλαμε". Με φίλησε στο μάγουλο, και "σ' ευχαριστώ πάρα πολύ", λέει.

Λέω, "δεν μπορούσα να κάνω και την γυναίκα σας". Λέει, "θα την κάνω εγώ".

Όταν βγήκαμε να φάμε, τις βλέπω τις κυρίες στολισμένες, με τα καπέλα τους. Ήταν πλούσιος αυτός. Και ο αρραβωνιαστικός της κοπέλας μου λέει "να πάμε να φάμε". Του λέω, "φάγαμε εμείς". Είχε κι έναν Ιταλό και μέθελε λέει να με πάρει - η αδελφή του έλεγε - "μιά φρατέλο", λέει, "κόρες μαλάτο" ---

Του λέω --- έναν Έλληνα [που] ήτανε εκεί, της Ευγενείας του Καραβά, μια πατριώτισά μου που ερχότανε ο άνδρας της μαζί μου - του λέω "τί μου λέει;".

Σου λέει πως σ' ερωτεύθηκε. Η καρδιά του πονάει.

"Και τί να τον κάνω", του λέω. "Τί γλώσσα να του μιλάω".

Και πάει ο πατέρας του, κι αυτός, και μου φέρνει μία ανθοδέσμη, άλλη εκεί με φόρτωσε, και μου λέει, μου δίνει και την κάρτα του, και μου λέει, "άμα δεν σ' αρέσει, όταν πας εκεί, γιατί, καμμιά φορά", λέει, "στέλνουνε φωτογραφίες, είναι νέοι, και εκείνοι είναι γέροι", λέει, "να μου τηλεφωνήσεις κι εγώ αμέσως, λέει, θαρθώ με τ' αεροπλάνο να σε πάρω".

Αλλά ήτανε ο Σταμάτης, που, ήτανε, κείνον που ήθελα.

Οκ, τελειώσατε, πήγατε πάλι μες το καράβι, και ήλθες από το Φρήμαντωλ στην Αδελαΐδα. Στην Αδελαΐδα ποιος σε περίμενε;

Η θεία μου, του θείου μου η γυναίκα.

Του θείου σου η γυναίκα, ήτανε Αυστραλέζα, αυτή, είπες. Και από εκεί;

Με πήρε και πήγαμε στο Θέβεναντ.

Με τί πήγατε;

Πήγαμε --- είχε και δραγουμάνο μαζί της.

Τί είναι αυτό;

Εξπλάϊν να μας κάνει κάποιος.

Διερμηνέα.

Διερμηνέα είπα, ναι, και του είπε, "ο Σταμάτης δεν είναι καλός, έχει γυναίκες πολλές", και πολλά πράματα.

Της λέω γω, "είναι αυτός"; Λέει, "να σε πάρω, να πάμε να δούμε την αδερφή μου".

Είχε έναν ανιψιό, 25 χρονών ---

Η Αυστραλέζα;

Εγώ ήμουνα 19, και μου λέει [η θεία μου] "βλέπεις, όλες αυτές οι αγελάδες" --- ξέρεις [λέει στον γιό της], πού καθότανε η θεία η Χαϊδω, θυμάσαι; Δεν είχε έναν από κάτω από τη γέφυρα που είχε αγελάδες, και πήγατε και βλέπατε; Και σας λέω, "αυτός είναι ανιψιός της θείας Μαίρης", - να τον παντρευτώ". Και της λέω "τί άμα θα παντρευτώ θάχω και τον δραγουμάνο; Θα μας κάνει το δραγουμάνο. Θα κοιμηθούμε μαζί";

Και από την Αδελαιΐδα να πάτε στο Θέβεναρντ με τί πήγατε;

Όταν φύγαμε από εδώ φύγαμε με το τραμ και πήγαμε κάτω στο Πορτ Άντελαϊντ, μετά πήραμε το καράβι, πήγαμε στο Πέρθ, εννοώ πήγαμε στο Πορτ Λίνκον. Το Πορτ Λίνκον ήταν ένα ωραίο μέρος, νόμιζες πως ήταν ένα Ελληνικό νησάκι. Όταν πήγαμε εκεί, ύστερα πήραμε το τραίνο και πήγαμε στο Θέβεναρντ.

Σεντιούνα και Θέβεναρντ

No, Σεντιούνα περάσαμε. Το τραίνο πηγαίνει μέχρι το Θέβεναρντ.

Από εδώ, την Αδελαιΐδα, με ποιον άλλο πήγατε; Ποίον είχατε μαζί;

Και με τον παπά. Εν τω μεταξύ αυτή - ο παπάς ήτανε νάρθει, που θάφευγα εγώ, μαζί με τις κοπέλες, τις άλλες, εκείνη λέει δεν θα πάει --- και η κυρία Μηλιά, μια γνωστή του μπάρμπα μου, του είπε [του παπά], "δεν θα πας τώρα γιατί αυτή [η θεία μου] πολεμάει να την σταματήσει, να μην πάρει τον Σταμάτη". Λέει, θα πας αύριο --- και άμα τον είδε στο καράβι του λέει. "What are you doing here"? Του λέει. Έπρεπε να πας εχθές. Λέει, δεν πήγα εχθές γιατί ήμουν άρρωστος. Πάω σήμερα. Να, που πάει και η Μαρία σήμερα. Και με στεφάνωσε.

Πήγατε όλοι μαζί στο Θέβεναρντ;

Παντρευτήκαν τα δυο αδέρφια με τα ίδια στέφανα και εγώ παντρεύτηκα ύστερα.

Όταν είδες τον άνδρα σου τί σκέφτηκες;

Όταν τον είδα τον Σταμάτη φορούσε μια Αμερικάνικια τραγιάσκα και την είχε μέχρι εδώ (δείχνει χαμηλά στο μέτωπο). Λέω, αμάν που είναι και ψαράς λες να είναι στραβός; Να είναι τσίμπλης; Κάνει μια --- ούτε να με χαιρετήσει, ούτε τίποτα. Μωρέ, λέω, και Αιγύπτιος! Αυτός είναι βλάχος! Να με φιλήσει, λέω, να με καλωσορίσει. Όταν πήγαμε στην θεία μου, και πάμε να μπούμε μες της θείας μου --- α! ήλθε ένας και του λέει "να σου πω ρε Σταμάτη"! Λέει, "τί"; Λέει, "ρε, αυτή είναι για μένα", του λέει. "Αυτή, εγώ ξέρω", λέει. "Αυτή είναι το σουλουπί της για μένα". "Η δικιά μου είναι καλή για --- να μην πω τί, το κρεββάτι". Α ρε, λέει, "το έκανες και αυτό και θα μου την δώσεις εμένα"; Μετά πήγαμε στην θεία μου, με τράβηξε και με φίλησε. Λέω, επιτέλους! Και έβγαλε την τραγιάσκα, πεταχτήκαν τα κατσαρά του τα μαλλιά, ήταν ωραίος άνδρας.

Τί ηλικία είχε;

33 χρονών.

Μετά από πόσο καιρό παντρευτήκατε;

Ήμουν 16 μιση χρονών και ήλθα 19 χρονών.

Όταν ήλθες και τον είδες στο Θέβεναρντ, παντρευήκατε μετά από ημέρες, εβδομάδες;

Α, παντρευτήκαμε αμέσως. Νο, νο, α παπάς έφυγε.

Α, Κατευθείαν.

Ναι Πέμπτη παντρευτήκαμε. Πάντρεψε τα δύο αδέρφια και έπειτα παντρεύτηκα εγώ.

Είχες δικά σου στέφανα, λαμπάδες;

Νο, τα αγοράσαμε από το Άντελαιντ. Δεν μου είπαν να πάρω και λαμπάδα. Η θεία μου, δεν ήξερε, η γυναίκα. Της είπε ο θείος μου να πάρει στέφανα και πήραμε τα στέφανα και πήραμε και το μπέλος και το στέμμα. Λαμπάδα δεν πήραμε. Οι άλλες πήραν. Επήγαν και ψωνίσανε πιο μπροστά και δεν τις είδα τί πήραν να πάρω και εγώ. Αυτές επήραν και τα νυφικά τους από εδώ. Άλλα εγώ --- το νυφικό μου το είχε πάρει από Θέβεναρντ ή Σεντιούνα.

Ποίος το είχε πάρει;

Ο άνδρας μου, η θεία μου τα είχε πάρει. Αυτή τα κανόνισε και όταν πήγαμε, πήγαμε Κυριακή βράδυ, Δευτέρα πρωί, no, Δευτέρα βράδυ, Τρίτη πρωί, επήγαμε στη Σεντιούνα και μου πήραν τα μέτρα μου. Εκεί που πήρε το φουστάνι ήταν μοδίστρα. Το τρύπωσε αλλά δεν είχε καιρό να το ράψει και το έραψε μια πατριώτισσα του Σταμάτη, εξαδέλφισά του. Και όταν με παντρεύανε, λέω, καλά με δίχως λαμπάδα; Και πήγαμε και φέρανε από την εξαδέλφισα του ένα κεράκι τόσο da, τριανταφυλλί. Δεν το έχω σε φωτογραφία να το δείχνω. Το φέρανε και το άναψαν το τριανταφυλλί.

Όταν με στεφάνωνε ο παπάς, λέει, στεφανώνετε ο δούλος του Θεού Μαρία, με έπιασε το κλάμα. Μου λέει, θυμήθηκες την μάνα σου; Όχι παπούλη μου, του λέω, δεν μου τα είπες όλα. Μου λέει, "μήπως τα ξέρω και εγώ";

Είχε ένα βιβλιαράκι και τα είχε γραμμένα μέσα, τί να μας πει. Όταν τώρα, ύστερα που ερχόνταν στο Θέβεναρντ να στεφανώσει ή να βαφτίσει, η Μαρία εύρισκε το μπελά της. Εγώ έπρεπε να πάω να τα λέω για εκείνον. Έγινα ψάλτης.

Παντρευτήκατε λοιπόν και τί δουλειές έκανε ο άνδρας σου;

Ψαράς ήτανε, με τον μπάρμπα μου.

Και όταν ήταν στην θάλασσα και ψαρεύανε, πόσον καιρό μένανε έξω;

Ο μπάρμπας μου, είχανε πουλήσει το καϊκι και είχε κάνει μιά βάρκα, μια βαρκούλα, και εδούλεβε με τους Αγγελάκηδες, χρόνια. Ύστερα πήγε ο κουμπάρος μου ο Αγγελάκης, πήγε στη δουλειά, και ο Σταμάτης ευρήκε έναν άλλονε και εδούλευε.

Όταν βγαίνανε έξω για ψάρια, πόσο καιρό καθίζαν;

Εβδομάδα.

Μία εβδομάδα μέσα. Παίρνανε δηλαδή τρόφιμα από ---

Φέρναν πάρα, πάρα πολλά ψάρια, και σινάπες. Πιάναν τους σκύλους και κάναν use μόνο το συκώτι, γιατί κάνανε το συκώτι, πώς το λένε, μουρουνόλαδο. Το μουρουνόλαδο κάνανε.

Και πού το πουλάγαν αυτό;

Το πίναν ο κόσμος, στα φαρμακεία.

Στα φαρμακεία το έδιναν. Και τα ψάρια πού τα πουλάγανε;

Τα ψάρια πήγαιναν στο Πορτ Λίνκολν και τα χιονίζανε, και τα στέλνανε στη Μελβούρνη, Σύδνεϊ, αλλά αυτοί, πια, μας κλέβανε. Λέγανε πως ψοφήσαν, και μας

στέλναν να πληρώσουμε και τα θαυτικά. Έπειτα ήλθε ένας από το Πορτ Λίνκον και έβαλε τον άνδρα μου εμποροψαρά. Του πήρε κάρο, μεγάλο τράκι, και τον έβαλε εμποροψαρά και τότες σωθήκανε οι ψαράδες. Έπαιρνε ο Σταμάτης το ψάρι, το χιόνιζε, το έστελνε στο Πορτ Λίνκον, επήγαινε στο Πορτ Λίνκον ο μπόσης, το χιόνιζε και το έστελνε στο Μέλμπορν και το πουλούσε, και στο Σύδνεϊ.

Έπειτα ήλθε και το cooperative στο Θέβεναρντ, κομπανία από την κυβέρνηση, και είχε πολλά εκεί πέρα. Μετά ο Σταμάτης αρρώστησε και είπαν οι γιατροί ότι πρέπει να φύγει. Τον έπιανε η αναπνοή του και έλεγε ότι είναι από υπερκόπωση, πολλά χρόνια στο Θέβεναρντ, 25 χρόνια, και έπρεπε να αλλάξει μέρος.

Πριν από το Θέβεναρντ πού εδούλευε ο άνδρας σου;

Όταν πρωτοήλθε επήγε στο Πορτ Πίρι, στις μίνες, αλλά οι δουλειές ήταν βαριές και ο Σταμάτης δεν ήταν μαθημένος. Ο Σταμάτης ήταν, πήγαινε με τα καΐκια από μικρός. Την ημέρα που εγεννήθηκα εγώ, αυτός έφερε σιτάρι, έφερε αλεύρι στη Σύρα, και στο σπίτι μας δίπλα ήταν ο φούρνος και έψησαν ψωμί και η μάνα μου, της δώσαν και το δάγγασε και με γέννησε. Ως φαίνεται με μοιράσανε [μοιράνανε] και με τον Σταμάτη, γιατί εκείνος έφερε το αλεύρι. Οι μοίρες με μοιράσανε να με πάρει ο Σταμάτης. Από πού και ωσπού λέει; Αυτός Συμιακός, στην Αίγυπτο, εγώ Συριανή. Πάει να πει πως μας μοίρασε [μοίρανε] η Μοίρα.

Έκανε αρκετά χρόνια στο Πορτ Πίρι, στο smelters, μετά έκανε στο Θέβεναρτ και ύστερα αρρώστησε ---

Έπειτα ο Σταμάτης ήλθε στο Άντελαϊντ.

Μαζί ήρθατε;

Στο Adelaide, ναι, και δούλευε στο καΐκι, που είναι η φωτογραφία αυτή. Ήταν ένα μεγάλο καΐκι και έπαιρνε όλα, στα χωριά της Άντελαϊντ, έπαιρνε τα σιτάρια και τα έφερνε εδώ και τα έστελναν στο εξωτερικό, τα καράβια.

Son Michael: With the Merchant Navy.

Για πόσα χρόνια έκανε αυτή την δουλειά;

Α, δεν ξέρω. Εμένα με έφερε στο 1935.

Αυτό ήταν πριν έλθεις εσύ;

Ναι, πρωτού.

Αυτή την δουλειά έκανε πριν από σένα. Όταν τελειώσατε από το Θέβεναρντ και αρρώστησε και ήλθατε στην Αδελαΐδα, πόσα παιδιά είχατε;

Είχα 7. Είχα 4 κόρες, 2 γιούδες [γιους] και κόρη. Και σταμάτησε. Λέει, "αφού δεν μπορώ να τα κάνω 8". Λέω 8; Όταν ήλθαμε στο Άντελαϊντ του λέω, "ρε Σταμάτη δεν θα κάνεις κανένα άλλο"; Νο, λέει, "γιατί αυτός από το Άντελαϊντ θα λέει τους άλλους".

Όταν ήλθε στην Αδελαΐδα έκανε άλλες δουλειές;

Στο Χόλντεν δούλευε. Στο βίντζι του Χόλντεν δούλευε, χρόνια.

Και πού μένατε;

Είχαμε αγοράσει σπίτι. Και στο Θέβεναρτ είχαμε δικό μας σπίτι. Στο Άντελαϊντ είχαμε αγοράσει και ένα σπίτι, ήταν πολύ καιρό εδώ, αλλά ο προκομένος μου, τον είχανε πιάσει οι χαρτοπαίχτες και παίζανε χαρτιά, και τηλεφώνησε, ήταν και ο ανιψιός του κάτω, τηλεφώνησε ο Κυριάκος και λέει, "θεία έλα κάτω να πάρεις το μπάρμπα γιατί αυτός ούτε για σπίτι κοιτάει, ούτε τίποτα. Το έχει στρώσει στα χαρτιά". Και μου λέει [λένε] οι ανιψιές μου, γιατί ήταν μαζί μου, ήταν η Φωφώ και η Στρατεία, δυο του ανιψιές, "καλέ θεία δεν πας", λέει, "μπας [μήπως] και βρείς κάνα σπίτι να φύγουμε από εδώ"; Η μία πήγε --- η Στρατεία πήγε στο Μέλμπουρν, σε πατριώτες του ανδρός της, συγγενείς του, είχε Μαλτέζο πάρει εκείνη, και η Δέσπω ήλθε μαζί μας, στο Άντελαϊντ. Και ήταν να φύγουμε και έρχεται και λέει ο Κυριάκος. "Καλέ θεία", λέει, "ο ατζέντης σε ζητάει".

Είδα στο Lockleys ένα ωραίο σπίτι. Ήταν απέναντι στο σχολείο. Α, αυτό είναι καλό. Όσο και να είναι θα το πάρουμε. Το πήραμε 3,000 και το πληρώσαμε, το πουλήσαμε 8,000.

Όταν μένατε στο Lockleys, ήταν δηλαδή στις αρχές του 1950, που θα ερχόνταν και πολλοί μετανάστες. Νοικιάζατε το σπίτι;

Ναι, όταν ήμουνα στο, αυτό [το σπίτι], είχε τελειώσει ο πόλεμος και η κυβέρνηση είχε και μια τρύπα νάχεις πρέπει να την νοικιάσεις. Εγώ είχα ένα σπιτάκι, απ' έξω. Το είχε κάνει ο άνδρας μου, να μένει η αδελφή η μεγάλη και την [η] μικρή πιο μέσα, και, είχανε φύγει εκείνοι [εκείνες]. Το ενοίκιαζα σε μία κοπέλα με το άνδρα της. Είχα και ένα μπορδάντη [οικότροφο], στο μικρό το δωματιάκι, Βασίλη τον λέγανε.

Τα κορίτσια μου μεγαλώνανε. Δούλευαν σε ένα εργοστάσιο και φτιάχνανε σακούλια για να βάζουν ζάχαρη. Όταν ήλθε ο Μπίλλης, αυτός, στο σπίτι μου, λέει, "Mrs Vonos,

γιατί τα παιδιά να δουλεύουνε [στο εργοστάσιο]; Εγώ θα τους βρω δουλειά". Δούλευε στο David Jones. Έφτιαχνε τις κούκλες, και τις βρήκε δουλειά.

Με κάλεσε και επήγαμε με την Φωφό μου και την έβαλε και μέτρησε κουμπιά και της λέει, "καλά, μήπως θέλεις και εσύ δουλειά"; Λέει "όχι, εγώ δεν θέλω δουλειά".

Η Κούλα μου πήγε --- ο Σταμάτης εγνώριζε τον φαρμακοπειό από το Θεβεναρντ, είχε φαρμακείο, και πήρε την Κούλα και της έκανε ένα μικρό παγγάκι, Milk Bar, και πουλούσε κρύα πιοτά, επουλούσε φυστίκια, καρύδια, τέτοια.

Ε, έπειτα μεγαλώσανε και τα άλλα, έπιασε και η άλλη στο David Jones, η Αννούλα ήταν στο David Jones, στο Milk Bar, εκαθάριζε τα τραπέζια, αυτά. Όλα δουλεύανε. Περάσαμε καλά.

Είπες ότι ενοικιάζατε ένα δωμάτιο που είχατε. Πόσο πληρώνανε οι νοικιάτορες τότε, θυμάσαι;

Μία λίρα

Και τί έκανες εσύ;

Τίποτα

Δεν τους έκανες πλύσιμο, μαγείρεμα, τίποτα;

Νο! Εκείνοι μαγειρεύανε μόνοι τους. Τα ρούχα τους έπλενα μόνο. Με την λίρα αυτή έπλενα και τα ρούχα τους, δεν τους έπαιρνα πολλά. Τους λυπόνταν ο Σταμάτης γιατί ήταν New Australian και αυτοί.

Από πού ήταν αυτοί; Έλληνες;

Ουγγαρέζοι ήταν. Μα και εκείνοι δεν παίρναν πολλά λεφτά. Ο άνδρας μου δούλευε στο Βίντζι, πιο βαριά δουλειά, και έπαιρνε μόνο 8 λίρες την εβδομάδα. Δεν είχε πολλά λεφτά, και το σπίτι που είχαμε πάρει, ηθέλαμε 30 λίρες το μήνα να πληρώσουμε.

Στο σπίτι που μένατε είχατε νοικιάτορες, μέσα σε αυτό το σπίτι;

Βέβαια! Αυτό σου λέω. Είχα ένα μεγάλο δωμάτιο και έβαλα 4 κρεβάτια και ήταν ένας αδελφός με το αδελφό του, και ο άλλος [οι άλλοι] ήταν φίλοι, πατριώτες, χωριανοί. Γνωριζόντανε από την πατρίδα, άλλα δύο παλικάρια. Και είχα και έναν μέσα στο φλάτι, πώς το λένε---

Michael: Sleep out

Στο sleep out, ήταν και εκεί πέρα ένας, και ο κάθε ένας επλήρωνε μία λίρα.

Και τους έπλενες τα ρούχα και τους εσυγύριζες το δωμάτιο;

Βέβαια, τα καθάριζα τα δωμάτιά τους. Νο, τα δωμάτια τα καθάριζαν μόνοι τους.

Και πόσα χρόνια ήταν έτσι;

Δεν κάτσαν πολύ, δυόμιση χρόνια τους είχα. Έπειτα φύγανε, μεγαλώσανε και τα παιδιά μου. Τους είπα "μπορείτε να μου βρείτε καλά παιδιά σαν και εσάς;" "Mrs Vonos, μπορούμε να σου βρούμε παιδιά σαν και μας αλλά για "καλά" πού θα τα βρούμε"; Έφερε ένα --- δυό παιδιά, να έλθουνε ---Α! Ωραία, έχει και όμορφες κόρες! Του λέει αυτός, "άντε, μάζευέτα, δεν είναι για τα δόντια σου". "Είδες που σου το είπα, λέει μου, ότι παιδιά μπορώ να σου βρω, όχι και καλά".

Πήγες πίσω στην Σύρο;

Δύο φορές.

Την πρώτη φορά που πήγες πίσω πώς την είδες;

Την πρώτη φορά που πήγα πίσω, ήταν --- είχε τελειώσει ο πόλεμος. Ήμουνα [περίπου 30] χρόνια στην Αυστραλία. Ήταν όλα ρημαγμένα. Εργοστάσια, όλα. Πέρασα από το εργοστάσιο που δούλευα και το κοίταξα, και λέω "τί κλαίς τόσα χρόνια; Ήθελες να είναι και τα παιδιά σου εδωμέσα να τρώνε ξύλο όπως έτρωγες και εσύ"; Γιατί με δέρνανε αυτές που δουλεύαμε μαζί, οι μεγάλες.

Γιατί;

Δεν εσκούπιζα καλά και μου δίναν καμμιά στο κεφάλι, να ξανασκουπίσω.

Την δεύτερη φορά που πήγες πίσω, πώς ήτανε;

Τη δεύτερη φορά ήτανε στο --- την πρώτη φορά είχα πάει που εζούσε ο άνδρας μου. Επέθαινε η μάνα μου και του έγγραψε η αδελφή μου ότι με ζητάει η μάνα μου να με δει, γιατί της είπες, λέει, σε πέντε χρόνια θα τη φέρεις πίσω την Μαρία και συ έκανες promises.

Λέει [ο άνδρας μου]. Είναι η τελευταία χρονιά. ο Μιχάλης και ο Μπίλης --- νο, η Δέσπω και ο Μπίλης, ήτανε η τελευταία τους χρονιά [στο σχολείο], και λέει ο άνδρας μου, "εμένα δεν με ακούν τα παιδιά", λέει, "και μπορεί να μην δώσουνε σημασία να τελειώσουν το σχολείο. Μόλις τελειώσουν το σχολείο θα την στείλω".

Το Christmas είχαμε πάει εκδρομή. Ήταν μια εκδρομή που πάνε όλοι οι Έλληνες.

Πού ήταν αυτό;

Στο Victor Harbor, και στο δρόμο που ερχόμαστε, κοντά στο σπίτι, λέει, "μπαμπά να της το πούμε της μαμάς"; Λέω "τί θα μου πείτε"; Γιατί ο Μπίλνς και ο Michael είχαν πάει με --- στο φλάτι, στο unit, το φλατάκι το μπροστινό --- είχαμ' ένα Γερμανό, και είχαν μείνει τα παιδιά εκεί --- γιατί βρήκε κάποιους ο Σταμάτης, από το Θέβεναρντ, και ήθελε να τους πάει σπίτι τους. Και του λέω, "είδες τα παιδιά"; Είναι alright Μαρία, κάτι άλλο θα σου πούνε.

"Τί θέλετε να μου πείτε";

"Ο μπαμπάς θα σε στείλει στην Σύρα".

"Τί"; Με το τί, εβγήκε η γλώσσα μου, τόση, έξω. Ήλθε ο γιατρός, και μου βάζανε brandy με χιόνι και λίγο λίγο μου βάλανε τη γλώσσα μου μέσα.

"Τρελός είσαι; Πού θα βρούμε τα λεφτά", του λέω. Ένα αποχωρητήριο, είχε σπάσει ο δίσκος, το αποχωρητήριο το πάνω. Ο δίσκος με το καπάκι ήταν 14 λίρες και το είχα πάρει με δόσεις. Και μου λέει, "θα βάλω ενέχειρο το κάρο μου, πήγα στην τράπεζα", λέει, και μου έδωσε λεφτά στο κάρο μου. "Και οι γαμπροί σου" - ήταν παντρεμένα τα παιδιά μου, τέσσερεις Έλληνες, η δεύτερη και ο Μπίλνς ήταν ελεύθερα, και ο Μιχάλης - και ο γιός σου, λέει, "θα βάλουνε λεφτά να περνάς".

Και έτσι έγινε. Όταν ήταν να πάω μου στείλαν και λεφτά να πάω να βρω τους γονείς τους. Πήγα στην Σύρα, πήγα στην Ικαριά, πήγα στη Ρόδο, να δω του γαμπρού μου του Γιάννη τους γονείς, πήγα σε πολλά μέρη.

Πήγες σε πολλά μέρη, πέρασες ωραία.

Oh yes!

Όταν ήλθες πίσω στην Αυστραλία πώς αισθάνθηκες; Πού ήταν η πατρίδα σου;

Αχ. Το γούστο είχε που αρρώστησα. Ήλθε ο γιατρός, και μου λέει "δεν σε σηκώνει το κλίμα".

"Τί είπες γιατρέ; Στην Αυστραλία", λέω, "είμαι *home sick* εδώ δεν με σηκώνει το κλίμα. Πού θα πάω άλλη φορά, στο φεγγάρι; Στο φεγγάρι, του λέω".

Σε ευχαριστούμε πάρα πολύ για σήμερα Μαρία. Ευχαριστούμε πάρα πολύ.